

МАЛКОИЗВЕСТНА ЗООЛОГИЧЕСКА КОЛЕКЦИЯ НА ЕСТЕСТВЕНИКА ВЛАДИМИР ВЛАСКОВ

Димитър Нанкинов, Добромир Ганев

Името на естественика Владимир Власков е малко познато на българските зоолози. То се свързва най-вече с първоначалните съобщения за намирането на червеногушата гъска (*Branta ruficollis*) в България (В л а с к о в, 1942; П а т е в, 1950). Владимир Власков е учителствувал в Мъглиж, Казанлък, Ямбол и на други места. Бил е страстен ловец и е предприемал пътувания за събиране на материали както из страната, така и с кораби по Черно и Средиземно море. В края на живота си той се преселва от Казанлък в Стара Загора и дава част от колекцията си на училище „Атанас Генчев“, където тя се съхранява и до днес.

Колекцията от гръбначни животни е събрана през периода 1935—1968 г. най-вече в бившите окръзи Старозагорски, Ямболски, Великотърновски и Бургаски. Има единични експонати и от други окръзи. Рибите са ловени в река Дунав (при Свищов и с. Вардим), в Черно море (при градовете Варна, Поморие, Бургас и Созопол), в язовир „Георги Димитров“ и в други водоеми в Старозагорско и Ямболско. Земноводните са намирани край селата Енина (Старозагорско), Мамарчево и Изгрев (Ямболско) и гр. Мъглиж, а влечугите около градовете Казанлък, Мъглиж, Ямбол и с. Видима, Ловешко. Многобройната птича колекция е събрана във всички райони, посещавани от Вл. Власков. Има експонати още от бившите Софийски, Пазарджишки, Разградски и Търговишки окръг. Находищата на бозайниците са също локализирани край Казанлък — Ст. Загора, Елхово — Ямбол и край Свищов.

Владимир Власков е пътешествал през всички сезони на годината. Най-много експонати от гръбначни животни е събрал през месеците април (61 броя — 15,76%), май (51 броя — 13,18%), октомври (45 броя — 11,63%) и август (44 броя — 11,37%).

Сега колекцията е разположена в 47 остъквени железни шкафа (високи 1,50—2 m, дълги 1—3 m и широки 0,50 m). Всички препарати са с хартиен етикет, поставен още от Владимир Власков, с българското и латинското название на животното, датата и мястото на намирането. През 1981 г. за Световното ловно изложение в Пловдив са били дадени около 50 препарата, които имат допълнителен жълт пластмасов етикет, отбелязан пореден номер, наименование на птицата и адрес на училището.

Част от експонатите в колекцията са обединени в малки биогрупи, например биогрупата на шарана (*Cyprinus carpio* L.), щуката (*Esox lucius* L.), распера (*Aspius aspius* L.), каракудата (*Carassius carassius* L.), бялата риба (*Lucioperca lucioperca* L.), костура (*Perca fluviatilis* L.), морския ангел (*Squantia angelus* L.), звездоброеца (*Uranoscopus scaber* L.), морската лястовицата (*Trigla lucerna* L.), тракийския кеклик (*Alectoris chucar* Н а г т.), пъдпъдъка (*Coturnix coturnix* L.), горската зидарка (*Sitta europaea* L.), таралежа (*Erinaceus concolor* М а г т.), къртицата (*Talpa europaea* L.), прилепите

(Chiroptera), катерицата (*Sciurus vulgaris* L.), лалугера (*Citellus citellus* L.), сляпото куче (*Spalax leucodon* N o g d.), лисицата (*Vulpes vulpes* L.), дивата котка (*Felis silvestris* S c h g.), златката (*Martes martes* L.), белката (*Martes foina* E r x.), невестулката (*Mustela nivalis* L.), черния пор (*Putorius putorius* L.), язовеца (*Meles meles* L.) и други.

За някои от експонатите е представена допълнителна информация, резултат от проучванията на Вл. Власков. Съобщава се например, че основната храна на колхидския фазан (*Phasianus colchicus* L.) е отровното растение жълтурче (*Ficaria verna*). Изложеният експонат на малък свирец — *Numenius phaeopus* L. (20. III. 1941 г., с. Веселиново, Ямболско), според Власков е четвъртият отстрелян екземпляр в нашата страна. Подробни обяснителни бележки има и за червеногушата гъска. Трябва да отбележим, че много от експонатите са означени с народните им названия: лешояд калугер (картал) — *Aegypius monachus* L., ръждива пещерна гъска (червен ангъч) — *Tadorna ferruginea* P a l l., лисича пещерна гъска (бял ангъч) — *Tadorna tadorna* L., плувка свирачка (фиш) — *Anas penelope* L., мартенска плувка (зеленоглава патица) — *Anas platyrhynchos* L., червеногушест мълчаливец (червеногуша гъска), свилена имелка (копринарка) — *Bombycilla garrilus* L., и много други.

Колекцията съдържа 1110 препаратата на гръбначни и безгръбначни животни. Сред гръбначните риби са 41 вида (и три хибрида) с 54 експоната, земноводните — 4 вида с 8 експоната, влечугите — 6 вида с 6 експоната, птиците 161 вида с 245 експоната и бозайниците — 31 вида със 74 експоната. Безгръбначните животни са представени в колекцията от Arthropoda (Insecta, Arachnoidea, Myriapoda), Echinodermata, Mollusca.

При описание на колекцията в статията са цитирани латинските имена на гръбначните животни в съответствие със съвременната систематика. Българските имена са дадени според определителя на П е ш е в и Б о е в (1962), като някои от тях са осъвременени. Същевременно е извършена и ревизия на имената, тъй като някои от птиците са били погрешно определени: червеногуш гмуркач (*Gavia stellata* L.), среден гмурец (*Podiceps grisegena* B o d d.), малка белочела гъска (*Anser erythropus* L.), потапница звънарка (*Bucephala clangula* L.), полски блатар (*Circus cyaneus* L.), късопръст ястреб (*Accipiter brevipes* Sev.), златопер дъждосвирец (*Pluvialis apricaria* L.), пъстър бойник (*Philomachus pugnax* L.), късокрил кюкавец (*Actitis hipoleucos* L.), чайка смехулка (*Larus ridibundus* L.), червеногърба сврачка (*Lanius collurio* L.) и други.

Според нас колекцията на Владимир Власков притежава изключително ценни качества и дава интересна информация за развитието на нашата зоологическа наука, за музейното, природонаучното и природозащитното дело. Тя предлага много ценни сведения за почти всички застъпени в нея групи животни по въпроси, свързани с тяхното разпространение, систематика и биология. Наблюдаването на стридояда *Haematopus ostralegus* L. на 10. V. 1940 г. до Бургас по същество представлява второ съобщение през гнездовия период за нашата страна след това на А р а б а д ж и е в (1965), отбелязал птиците край реките Арда и Марица през май 1938 г. и на 21. VI. 1950 г. Регистрирането на планинския дъждосвирец (*Charadrius morinellus* L.) на 3. I. 1952 г. при Свищов е първото съобщение за зимуването на вида в България. Намирането на розовия пеликан (*Pelecanus onocrotalus* L.) до село Рудник, Бургаско (8. IV. 1939 г.) е още едно допълнение към съществуващите съобщения (П а т е в, 1950), че този вид е гнездил преди войната в района на Бургас и по-точно в района на Мандренското езеро.

От събраните материали за птиците можем да съдим за съществуващите или вероятните някога гнездилища на големия воден бик — *Botaurus stellaris* L. (3. V. 1937 г. — Ямбол), гривестата чапла — *Ardeola ralloides* Scop. (4. V. 1940 г. — Ямбол), нощната чапла — *Nycticorax nycticorax* L. (11. IV. 1939 г. и 28. IX. 1937 г.), червения ангъч (18. IV. 1938 г.) и белия ангъч (2. IV. 1936 г.) при с. Веселиново, Ямболско, на лопатара — *Platalea leucorodia* L. (16. V. 1948 г. — с. Новград, Великотърновско), египетския лешояд — *Neophron percnopterus* L. (7. V. 1954 г. — с. Бузовград, Старозагорско), картала (30. VI. 1938 г., Тополовград), червеноклюнатата потапница — *Netta rufina* Pall. (14. IV. 1937 г. — Ямбол), лещарката — *Bonasa bonasia* L. (10. II. 1948 г., с. Турия, Старозагорско), турилика — *Burhinus oedipnemus* L. (27. VIII. 1935 г., Разград), кафявокрилата блатна лястовица — *Glareola pratincola* L. (30. V. 1949 г. Свищов), розовия скорец — *Sturnus roseus* L. (17. V. 1940 г., Ямбол), и други.

Много интересни са също срещите през зимата на редките видове за нашата фауна: малка белочела гъска при Свищов (10. XII. 1953 г.), червена каня (*Milvus milvus* L.) при Ямбол (28. XII. 1938 г.), ловен сокол (*Falco cherrug* G r a y) при с. Юлиево, Старозагорско (7. II. 1947 г.). Наред с това колекцията дава ценни сведения за разпространенията на редица редки видове птици у нас: червеногуш гмуркач (8. II. 1935 г., с. Веселиново, Ямболско), потапница звънарка (15. III. 1946, Казанлък), малък нирец — *Mergus albellus* L. (18. III. 1944, Ямбол и 2. IV. 1953 г., с. Вардим, Великотърновско), голям нирец — *Mergus merganser* L. (9. IV. 1946 г., Бургас), морски орел — *Haliaeetus albicilla* L. (млада птица, 16. X. 1948 г., Созопол), орел змияр — *Circaetus gallicus* G m. (30. IV. 1947 г., с. Ръжена, Старозагорско), останалите грабливи птици, голяма дропла — *Otis tarda* L. (16. XII. 1939 г., Провадия), малка дропла — *Tetrax tetrax* L. (23. VIII. 1940 г., Търговище), много дъждосвирцоподобни (Charadriiformes), совоподобни (Strigiformes) и други птици. В колекцията са изложени два експоната на птици албиноси: сойка — *Garrulus glandarius* L. (24. I. 1953 г., с. Бузовград, Старозагорско), домашно врабче — *Passer domesticus* L. (4. X. 1951 г., с. 1942 Ореш, Великотърновско), и един експонат на невестулка албинос (27. VIII. 1942 г., с. Ханово, Ямболско).

За съжаление някои ценни препарати са били заменени с чучела на широко разпространени видове птици. Например сред експонатите, взети за Световното ловно изложение в Пловдив, са били далматинският сокол (*Falco biarmicus* T e m m.) и ловният сокол (*Falco cherrug* G r a y), които са били заменени с новонаправени препарати на обикновен мишелов (*Buteo buteo* L.).

Това, че са били сменени, личи и по съвременния начин на изработване, и по качеството на новите препарати.

Като цяло колекцията е добре запазена, но отделни експонати са започнали да се похабяват. Почти всички експонати са покрити с тънък слой прах и се нуждаят от внимателно почистване и поставяне на химически препарати за запазване. Необходимо е да се провери уплътняването на шкафовете.

Поради изключителната ценност на колекцията тя не би трябвало да бъде изнасяна от сегашното помещение до построяването на подходяща експозиционна зала. Достъпът на посетители в нея да бъде спрян. Изнасянето на експонати да бъде забранено. Въз основа на колекцията на Владимир Власков може да бъде разкрит нов отдел „Природа“ в околния исторически музей. Ето защо предлагаме:

1. Колекцията на Владимир Власков да бъде предадена на Окръжния исторически музей, Стара Загора, за създаване на отдел „Природа“.

2. За колекцията на Владимир Власков да бъде построена модерна експозиционна зала, снабдена с необходимата климатична инсталация за запазване на препаратите.

ЛИТЕРАТУРА

А р а б а д ж и е в, И. 1965. Стридожд. — Природа, 4, 90—93.

В л а с к о в, В. 1942. Една нова, рядка и красива птица в България. Червеногушата гъска (*Branta ruficollis*). — Природа, 10, с. 155.

П а т е в, П. 1950. Птиците в България. С., БАН, 1—364.

П е ш е в, Ц., Н. Б о е в. 1962. Фауна на България. Гръбначни. Кратък определител. С., Народна просвета. 1—520.

Адреси на авторите:

Димитър Нанкинов,
Институт по зоология при БАН,
бул. Руски 1, 1000 София
Добромир Ганев,
ДРНЗ „Г. Кирков“, ОбНС,
6000 Стара Загора

Постъпила на 20. VI. 1985

МАЛОИЗВЕСТНАЯ ЗООЛОГИЧЕСКАЯ КОЛЛЕКЦИЯ ЕСТЕСТВЕННИКА ВЛАДИМИРА ВЛАСКОВА

Димитр Нанкинов, Добромир Ганев

(Резюме)

Колекция Владимира Власкова, хранимая в школе им. Атанаса Генчева в г. Стара-Загора, состоит из 1110 экспонатов позвоночных и беспозвоночных животных, собранных в период с 1935 по 1968 г. в разных районах Болгарии, а также в Черном и Средиземном морях. Из позвоночных животных в коллекции имеется 41 вида (и три гибрида) рыб — 54 экспоната, 4 вида земноводных — 8 экспонатов, 6 видов пресмыкающихся — 6 экспонатов, 161 вида птиц — 245 экспонатов, 31 вида млекопитающих — 74 экспоната. Беспозвоночные представлены типами Arthropoda (классы Insecta, Arachnoidea, Muriaroda), Echinodermata, Mollusca и др. Из коллекции можно почерпнуть ценную информацию о распространении, систематике и биологии этих групп животных. В частности, что касается птиц, в коллекции впервые приведены данные о зимовании хрустана, а также сообщение о неизвестных гнездовых местообитаниях выпи, желтой цапли, кваквы, огаря, пеганки, серого журавля, стервятника, черного грифа, красноносового нырка, рябчика, луговой тиркушки, розового скворца и др. Предлагается обособить эту коллекцию в раздел „Природа“ окружного музея, а для обеспечения ее сохранности построить специальный экспозиционный зал с необходимой системой кондиционирования воздуха.

A LITTLE KNOWN ZOOLOGICAL COLLECTION OF THE NATURALIST VLADIMIR VLASKOV

Dimităr Nankinov, Dobromir Ganev

(S u m m a r y)

The collection of Vladimir Vlaskov, which can be found in the "Atanas Genčev" School in the town of Stara Zagora, contains 1110 vertebrates and invertebrates, collected in the 1935-1968, period in various parts of Bulgaria, as well as in the Black Sea and in the Mediterranean. Vertebrates in the collection are represented by: 41 fish species (and three hybrids) with 54 exhibits, 4 amphibian species with 8 exhibits, 6 reptile species with 6 exhibits, 161 bird species with 245 exhibits and 31 mammal species with 74 exhibits. The invertebrates are representatives of the following types: Arthropoda (the classes Insecta, Arachnoidea, Myriapoda), Echinodermata, Mollusca, etc. The collection can be a valuable source of information about the propagation, systematics and biology of these groups of animals. Specially with regards to the birds in the collection, we can find the first data about the wintering of the Dotterel (*Charadrius morinellus*), as well as new nesting data on the Bittern (*Botaurus stellaris*), the Pond Heron (*Ardeola ralloides*), the Night Heron (*Nycticorax griseus*), the Red (*Casarca ferruginea*) and the White (*Tadorna tadorna*) Shelduckes, the Grey Crane (*Grus grus*), the Egyptian (*Neophron percnopterus*) and the Black (*Aegyptius monachus*) Vultures, the Pochard (*Netta rufina*), the Hazel Hen (*Tetrastes bonasia*) the Collared Pratincole (*Glaucopis pratincola*), the Rose-coloured Starling (*Pastor roseus*), etc.